

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

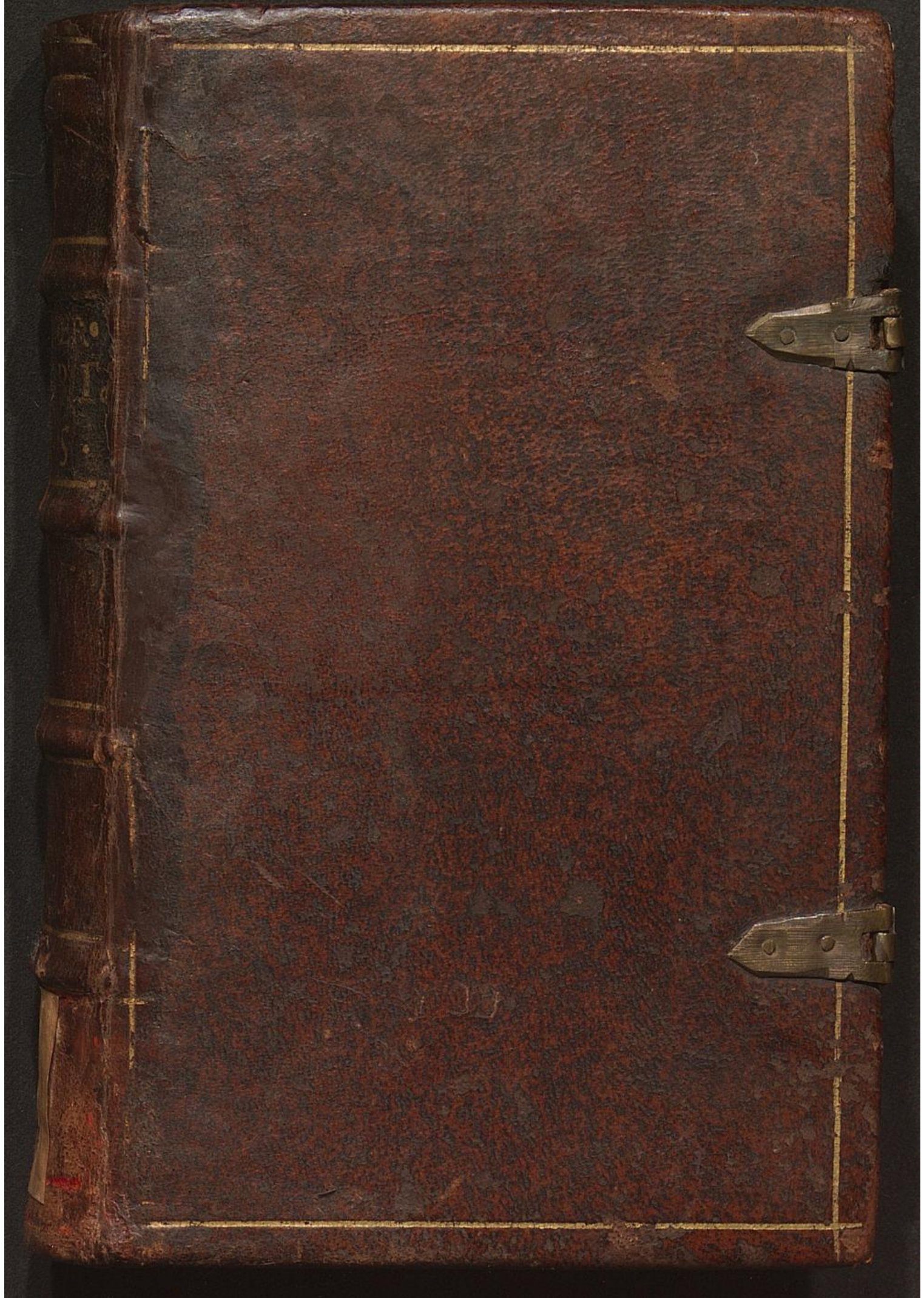
Universitätsbibliothek Paderborn

Waerachtighe Offerhande Des Nieuwen Testaments Dat Is Het H. Sacrificie Der Misse

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1670

urn:nbn:de:hbz:466:1-34120

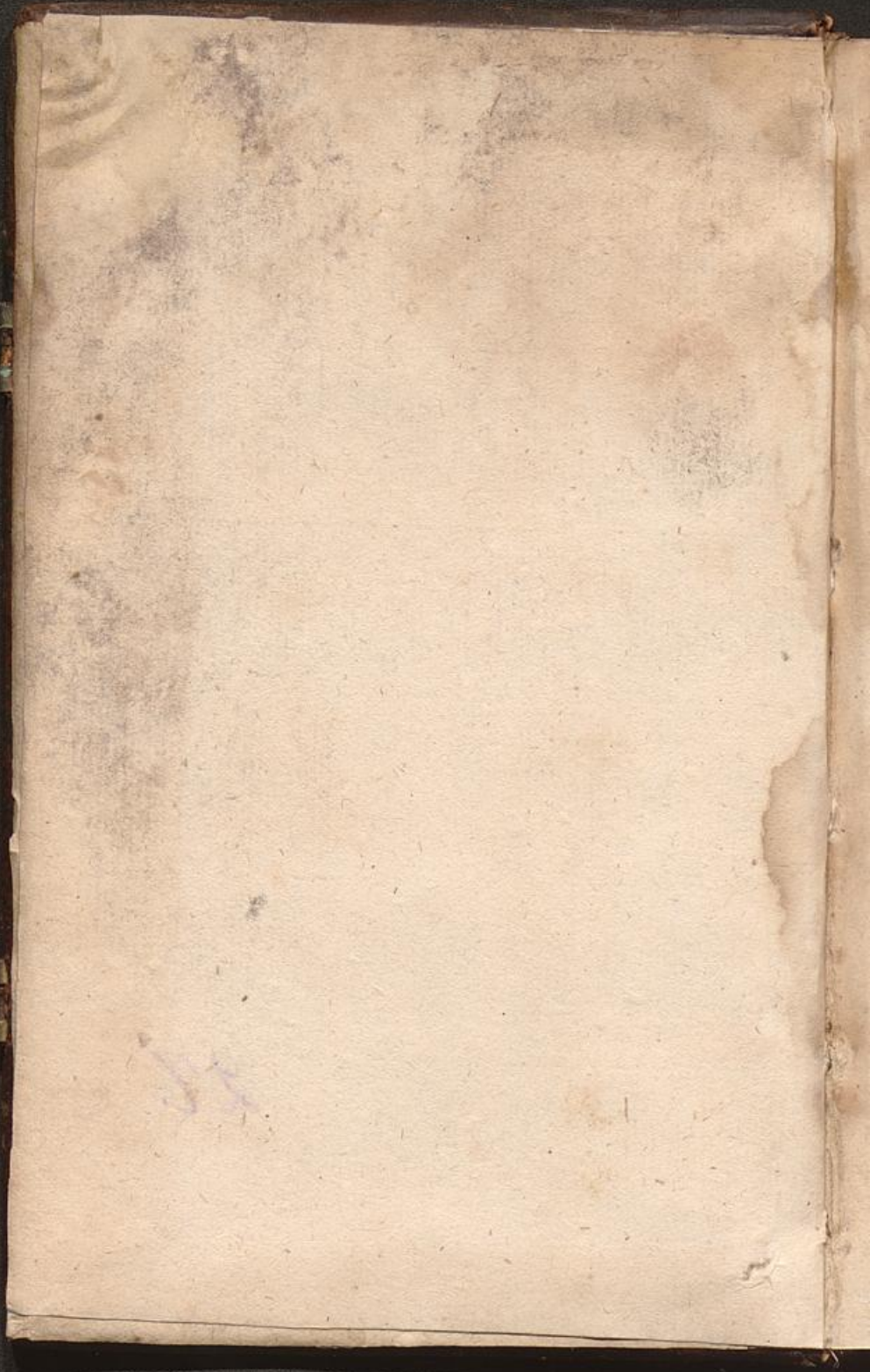
F. VI. 34.

Th. 6194.

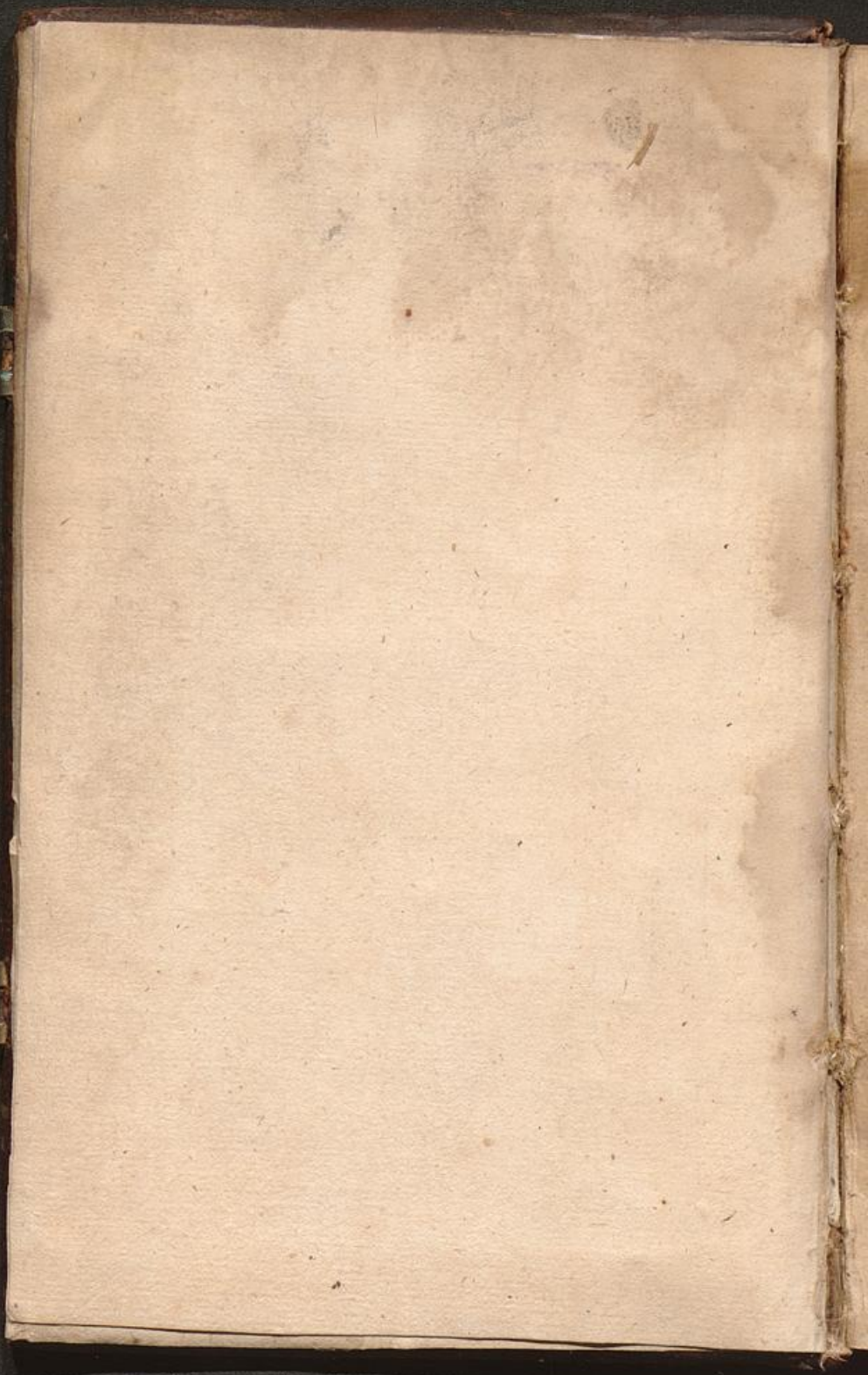

27.

WAERACHTIGHE OFFERHANDE

DES NIEUWEN

TESTAMENTS

DAT IS

HET H. SACRIFICIE DER MISSE

BEVESTICHT

By de Schrifture, Oudtvaders, en redene

DOOR

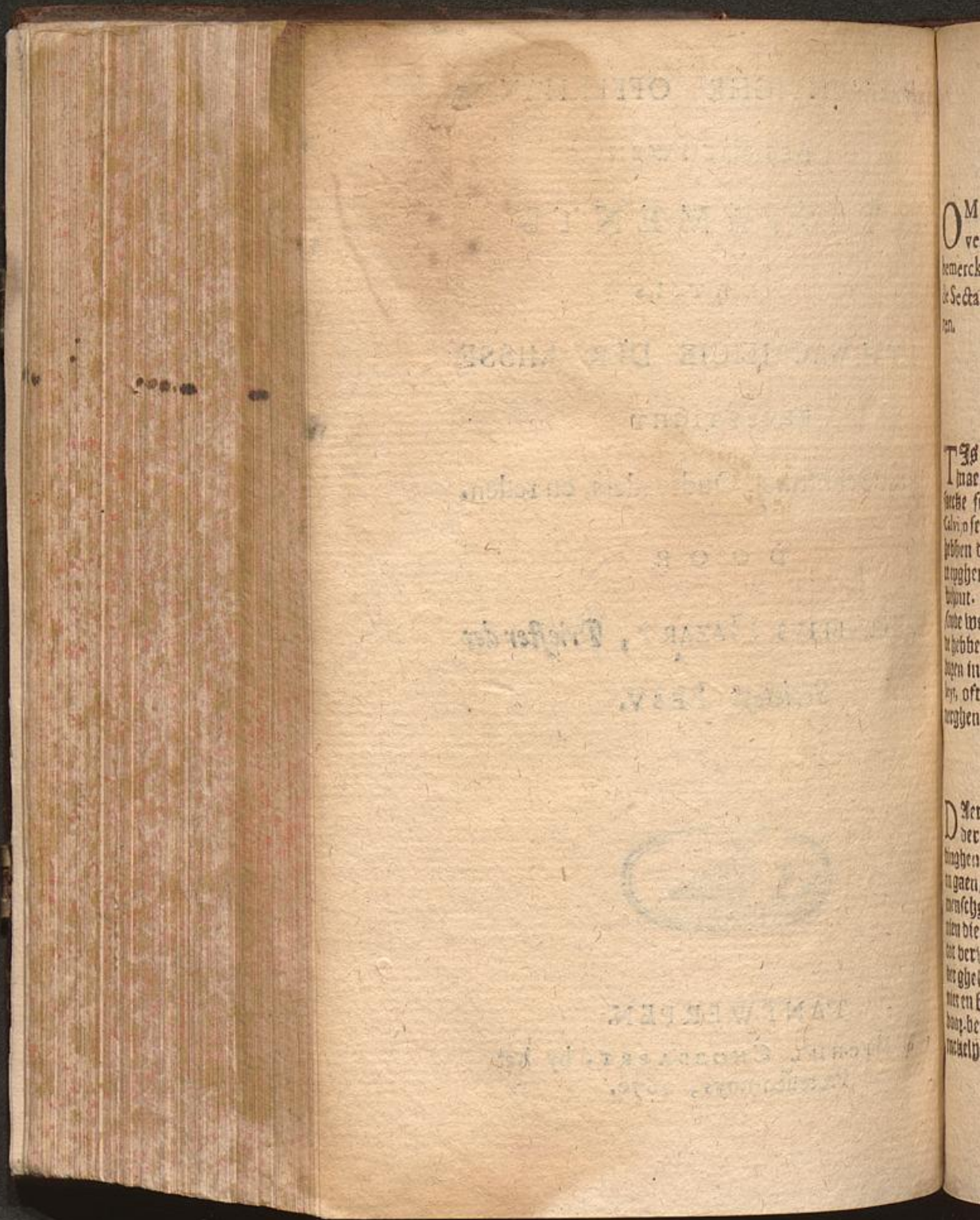
P. CORNELIUS HAZART, *Priester der*

Societeyt IESV.

T'ANTWERPEN.

By MICHEL CNOBBAERT, by het
Professen-nuys, 1670.

VOOR-REDEN.

Om den heelen staet van dese questie wel te verstaan, soo sal ick hier stellen eenighe korte bemerkinghen die het verschil tusschen ons ende de Sectarisen, raekende dese materie, sullen verklaren.

I. BEMERCKINGHE.

Is seker dat hier gheene questie en is van den naem Misse, want de naemen en maecken de wercke selve noch goet noch quaet: want ghelijck Calvyn selve bekent *lib. 4. instit. cap. 19.* de Christenen hebben de macht/ om de naemen aen de saecken toe te segghen / als men maect den oprechten sin en wijnt. Soo wie dan onder de Calvinisten soo dom soude wesen dat hy desen naem Misse ghetoot wil hebben inde Schrifte / die soude moeten te wesen inde Schrifte roonen den naem Drijuuldichheit, oft Dry-eenicheydt, die daer updruckelijck vergheens te vinden en is.

II. BEMERCKINGHE.

Mer en is oock gheene questie vande ceremonien der Misse / want die zijn alleen upwendighe dinghen die de substantie self vande saecke niet aen te gaen / niet meer als het kleedt het wesen des menschs raecht: wy segghen alleen dat de ceremonien dienen tot de weerdicheydt vande saecke / ende tot verwecksel vande devotie in de ghemoederen der gheloobighen: tot de weerdicheydt, om dat het niet en betacnt dat eenen priester sonder eenighe hoop-bereydinghe soude gaen aen den autaer / daer mede te consacrerem / con-nuuticrem / ende daer selijck

4 Waerachtighe Offerhande
telijck wederom afgaen: Tot de devotie, om dat
het ghemoet van den mens'ch denrgaeng meer be-
weeght wordt dooz de uytwendige sinen als dooz
de inwendighe oberdenckingen: alsoo seght den
H. Chrylostomus wel: waert saecken dat den mens'ch
bestout alleen inden gheest / Godt soude hem gees-
telijcke Sacramenten ghegheben hebben / maer
de wijse hy oock bestaet in een lichaem / hy heeft
Sacramenten ghegheben die uytwendighe mate-
rie en ceremonien hebben die men kan sien / hoo-
ren / en tasten / als hy exempel / in den doop hoort
men de woorden / siet men de afwasschinghe / en-
tast men het waeter. De ceremonien dan en doen
hier niet een hayken ter saecke tot ons versijl
want sonder dese bestaet de saecke self in haer werck
alsoo se konnen ende moghen verandert worden
nae de ghelegenheyt des tijds / ende bestete der
kercke: alsoo moeten de Calvinisten selve bekenmen
dat hun Nachmael daerom gheen nachmael en
soude laten te zju / alwaert saecken dat g'het niet
nuchter / of sonder het boozlesen vanden byes des
H. Apostel Pauli 1. Cor 11. ontfinghen / want g'han
van beyde en hebben d' Apostels g'ghedaen.

III. BEMERCKINGHE.

Hier en is oock gheene questie of men de Misse
se mach offeren dooz d'oberledene / dit raecht
de materie van 't baghebyer / oft ter eere van
d' heylighen / dit raecht de materie vande acntro-
pinghe ende boozspaacke der heylighen.

IV. BEMERCKINGHE.

Den heelen staet dan van de questie is dese: of is
in 't nieuwe testament een waerachtich oft op-
recht sacrificie is in het welck opgeoffert wort het
lichaem ende bloedt Christi, het welck wy noemen
de Misse, de Grieken, Liturgie, de Chaldecuwen, het Hey-
lic.

Wij houden staen dat jaer; doch soo de Calvinisten
 ontrigh aen bzaeghen: hebben d'Apostels Misse
 gheleken / ofte waer staet het in de schrifte dat
 men Misse moet doen? soo sal ick dan het een / en
 het ander uyt de schrifte bewijzen volgens
 hune eppen gront-veghelen / te weten / dat men
 de gheloofs-stucken van woort tot woort niet en
 moet toonen inde schrifte / maer dat het ghe-
 wegh is dat men de selbe daer uyt trecke door klare
 ende werrige consequentien: Dit gedaen wesen-
 de sal ick tot bevestighe voozstellen de spreken
 van eenighe Oudvaders / ende ten lesten / vooz een
 vermaect / uyt de reden bewijzen dat de Misse
 niet de tijden vande Apostelen niet en kan inghe-
 wert zijn / maer altijd gheweest is.

EERTSE DEEL.

Vt den brief van den H. Apostel
 Paulus tot de Hebreuwen wordt
 bewesen dat'er in't Nieuw testa-
 ment een Sacrificie moet wesen
 van't lichaem ende bloedt *Christi*
 onder de ghedaenten van broodt
 ende wijn.

Desen bytel heeft den H. Apostel geschreven tot
 de Hebreuwen, dat is / ghelijck den Dordrecht-
 schen Bijbel wel aenteekent / tot de Joden: Dese
 tekeninghe en dient hter niet wepnigh tot ons
 verpoost: want alsoo de Joden machtigh hunnen
 goden byoegen op hunne sacrificien ende Priesters /
 soo heeft Paulus hter in desen bytel tot hun geschre-
 ven / 't welck hy in gheene andere byteben gedaen
 hadde

hadde/betwefen/ dat hunne sacrificien ende prief-
sters afgheschafft waren/ ende dat Christus als op-
per-priester/ ende een ander sacrifice/ inde plaets
was ghekomen.

Laet ons sien hoe den Apostel dese twee deelen
be'ijst Mengende het eerste / te weten/ dat de
Joodsche sacrificien ende verholghens de Priefsters
afgheschafft waeren / hier van spreekt hy in deser
boeghen : *Erst Cap. 7. v. 18.* De voorgaende wet wort
te niete ghedaen om datse swack en onproftigh was, want
die wet en heeft gheen dinck volmaectt, maer dit doet het
invoeren van eene betere hope, door de welke wy tot Godt
gheraecken

Ten tweden *Cap. 9. v. 10.* seght hy Dat de Jood-
sche offerhanden bestonden alleen in spijfen en
dzancken / verscheyden wasschinghen / tot op den
tyd datse souden verbeteret worden.

V. 12. seght hy dat het bloedt der bocken en kal-
beren (dese beesten wierden naementlijck gheoffert
als den opper-priester in 't Heyligh der Heylighen
gluck) niet meer en konnen haeten.

Dese sacrificien / en Joodsche ceremonien/ saem
met de priefsters af-ghechafft zijnde / seght Paulus
dat'er eenen anderen opper-priester/ te weten Chri-
stus inde plaetse ghekomen is : Christus, seyt hy
Cap. 9. v. 11. is den opper-priester vaude toekomende goe-
deren daer toe van Godt ghestelt / ghesijck alle an-
dere priefsters / om ghiften en sacrificien offeren:
ende *Cap. 8.* seght hy 't was nootzakelijck dat Chri-
stus oock wat soude hebben dat hy sou offeren.

Da is de questie wat vooz sacrificien dit zijn die
Christus inde plaetse van de Joodsche ingeboort sijst
in 't Nieuw testament : Het zijn / seght Paulus *Cap.*
9. v. 23. ongelijckelijcke betere sacrificien als de
voorgaende.

Welcke zijn die in 't besonder : ten eersten seght
hy / dat Christus eene offerhande aen het kruys
heest ghedaen van sijn lichaem dooz het upslay-
ten sijnus bloedts/waer van de sacrificien van Aa-
ron die met bloedt der beesten gheschiedden/ afghedaen
gen

gheen waeren/ ende soo hy dat sacrificie niet meer
 als eens heeft gheoffert aen't kruys soo en moet
 hy seggt Paulus *cap. 7. v. 11.* nu gheen Priester ge-
 noemt worden nae de ordeninghe van Aaron; want
 wederom soude hy dickmaels moeten lijden en bloede stor-
 ren, seggt hy *cap. 9. v. 26.* ghelijck Aaron oock dick-
 wils bloedighe sacrificien offerde: Doch / alsoo
 hy nu niet meer en kan lijden noch bloet-storten /
 so en kan hy nu niet ghenoeemt worden een prie-
 ster nae de ordeninghe van Aaron: Want ghelijck
 hy te vooren gheseyt heeft / een priester moet mer'er
 offerhanden en Sacrificien offeren / Christus
 offeret niet meer sacrificien nae de wijsse van Aa-
 ron, (want dat heeft hy eenmael gedaen aen het
 kruys) berbolghens dan wederom / en kan hy
 gheen priester zijn / noch ghenoeemt worden nae de
 ordeninghe van Aaron.

Hier teghenstaende seggt Paulus tot vñf-mael toe
 dat Christus Priester is inder eenwicheydt: is hy
 meer tijdt gheen priester nae de ordeninghe van Aa-
 ron, naer wiens ordeninghe is hy?

Den Apostel antwoordt / dat hy priester is nae
 de ordeninghe van Melchisedech: Was dan Melchise-
 dech oock een priester? Paulus seggt dat ja *cap. 7.* Hy
 was, seggt hy / een priester des alderhooghsten Godts,
 wilghit dan dat Melchisedech eenich sacrificie dede/
 want Paulus seggt dat alle priesters ghestelt wor-
 den om sacrificie te doen: Wat voer een sacrificie dit
 was staet uptghedrukt *Gen. 14.* Melchisedech Ko-
 ning van Salem, heeft voortghebracht broodt ende wijn,
 want hy was priester vanden alderhoochsten Godt.

Ende schijftuere wort dickwils ghewagh ghe-
 maect van 't priesterschap van Melchisedech, maer
 verghens van eenich sacrificie dat hy sonde gedaen
 hebben als hier op dese plaetse; 't is seker dat hy
 geene bloedighe sacrificien en dede van beesten / ge-
 lijck Aaron, want de schijftuere maect expresse
 onderscheyt tusschen de offerhanden van Aaron
 ende tusschen die van Melchisedech, ergo als hier de
 schijftuere seggt dat hy broodt ende wijn voortge-
 bracht

8 Warachighe Offerhande

hacht heeft wanneer hy Abraham te ghemoete quā
ende daer hy voeght / dat hy een priester was / sy
wijst het sacrificie aen dat Melchisedech heeft gedaen
van broodt ende wijn / ander sijn subdien de schryftu-
re hier van gheen sacrificie en sprack / de wijle sy
op gheene andre plaersen en spreect van eenich
sacrificie dat Melchisedech soude gedaen hebben / wy
en souden niet kunnen weten waer booz een priester
Melchisedech was: ver volghens soude de schryftuere
te verghes soe dickwils herhaelen dat Christus
een priester is / ende eenwelijck blyft / nae de ope-
ninghe van Melchisedech, alsoo wy niet en soude kon-
nen weten waer in dese ordeninge besaet 'ien waer-
saken dat de schryftuere nergens van sijn sacrificien
in 't besouder vermaendemaect op vele plaersen
spreect se van 't priesterdom van Melchisedech soet
gewach te maken van sijn sacrificien / ergo soe moet
men nootdruclijck seggen dat se hier op dese booz-
gaende plaerse sijn sacrificie heeft uytgedruclt / als
se seght hy dat broodt ende wijn booz gehacht heeft
op dat wy souden weten / waer in het Priesterdom
Christi nae de ordeninghe van Melchisedech bestont.

De Calvinisten wel siende waer dit heuen wilde /
segghen dat Melchisedech hier gheen sacrificie en de-
de van broodt ende wijn / maect dit alleenlijck booz-
hacht om het legghet van Abraham dat vermoeyt
was van dechten / te vermaeken.

Dese uylegghinghe en kan niet besaen: Want
het legghet van Abraham en hadde gheen verquithin-
ghe van doen / alsoo de schryftuere uyt druckelijck
seght dat Abraham niet alleen met eenen grooten
huyt hy Melchisedech quam / maect oock dat sijn le-
ghet te bozen gheeren hadde: wat was 't dan van
noode broodt ende wijn booz te stellen aen een legghet
dat oeevloedicheyt hadde van alles / ende te bo-
zen gheeren hadde ende ghedzoncken?

Den Joodischen historie-schryber Josephus, seght
den Dordrechtchen Bijbel, herst dit soe verstaen dat
Melchisedech gheen sacrificie ghedaen heeft / maer
alleen broodt ende wijn boozghestelt om het legghet
te lachen.

Men hebben niet gheenen Jode te doen / als
 op de eenstemmicheydt hebben van meer als 20
 vrylighe vaders die contrarie leeren. Laet'er ons
 niet eenige hooft spreken niet te lauck te vallen.

Den H. Cyprianus Ep. 3. ad Cecil. seght: Melchise-
 dech is priester vanden alderhooghsten ghewest, ende heeft
 broodt gheoffert en wijn.

Eusebius Caesareensis lib. 5. demonst. Evang. cap. 3. Men
 verinde niet, segt hy / dat Melchisedech eenich ander lie-
 kemelijck sacrificie gedaen heeft als met broodt ende wijn.

Den H. Ambrosius lib. 5. de Sacram. C. 1. De figure
 van onse Sacramenten is voorgegaen ten tijde van Abraham,
 daer den H. Melchisedech sacrificie gheoffert heeft.

Den H. Hieronymus Epist. ad Marcel. Melchisedech, segt
 hy / heeft broodt ende wijn gheoffert, zijnde van toen af
 een figure van Christus.

Den H. Augustinus lib. 16. de Civit. Dei cap. 22. han-
 delende van 't sacrificie van Melchisedech, seght /
 dat is eerst verschenen het sacrificie 't welck nu van de
 Christenen wort opgheoffert aen Godt.

Den H. Eucherius lib. 2. cap. 18. Gen. seght Melchise-
 dech priester des alderhooghsten Godts, heeft broodt ende
 wijn tot sacrificie gheoffert.

Mer mede is het genoegh: is het niet eene groot-
 e waerheyt dat de Calvinisten liever hebben te
 spreken naer het segghen van den Jode Josephus,
 dat Melchisedech gheen sacrificie ghedaen heeft / als
 naer dese ende meer andere rechtsinnighe Christen
 te tractats / die contrarie leeren?

Wilt blycke dan upt de schryfure / ende wordt een-
 stemmelijck vande HH. Vaders bevesticht dat Mel-
 chisedech een oprecht sacrificie van broodt ende wijn
 gheoffert gheedaen.

Du gae tek eerst mijne argumenten op hunne
 stellingen / 1. Paulus Heb. 7. 12. dat / daer een nieu-
 we wet ingheboert wordt / oock een nieuw prie-
 sterdom / ende verholghens een nieuw sacrificie
 moet zijn: Waer hy seght oock dat Christus gheen
 priester en is naer de ordeninghe van Aaron, om dat
 hy geen bloedigh sacrificie / gelijk hy aen 't cruys
 dede

dede / meer en kan offeren / ergo als hy seght dat er
in de nieuwe wet een nieuw sacrificie ingheboort
is / hy en spreekt niet van het bloedigh sacrificie
des kruys.

Ich toone dat uyt sijn eyghen woorden: hy
spreekt van een priesterdom / ende oversulckx van
een sacrificie dat alst moet dueren / maer het bloe-
dich sacrificie des kruys is op eenen keer volbricht
gheweest / ende heeft daer mede opgehouden / soo
en spreekt hy dan niet van het bloedich sacrificie
des kruys.

Ten tweeden / den H. Apostel en kan oock niet
spreeken van een sacrificie 't welck bestaet in enehe-
le ghebeden of dancksegghinghen / want / volgens
sijn segghen / inde plaetse van de Joodsche sacrificien
moest'er inde nieuwe wet een sacrificie ingheset
worden / heel verschillende van alle de Joodsche /
maer de Joden hadden hunne ghebeden en danck-
segghinghen / soo en spreekt dan hier oock den A-
postel niet van een sacrificie bestaende in enkele
ghebeden of dancksegghinghen / want alsoo en son-
der met de nieuwe wet gheen nieuw sacrificie in-
ghehoert zijn / verschillende van de Joodsche.

Ten derden: Den Apostel en spreekt mede niet
van eenighe zegeninghen of benedictien / ghelijck
de schryfure seght dat Melchisedech aen Abraham gaf.
want alhoewel dat het zeghenen eyghen is aen het
priesterlyck ampt / soo ist nochtans dat het gheen
sacrificie en is / ondertusschen / wy moeten / vol-
ghens het segghen Pauli, een sacrificie hebben / jae
een nieuw sacrificie / jae een sacrificie dat eygent-
lyck ende waerachtelyck een sacrificie zy / alsoo
het sacrificie moet passen op't priesterdom / maer
het priesterdom Christi, is eyghentlyck ende waer-
achtelyck een priesterdom / soo moet dan sijn sa-
crificie / eyghentlyck ende waerachtelyck een sa-
crificie zyn: wy hebben nu verhoont dat dit het sa-
crificie des kruys niet en kan zyn / noch ghebeden
of danckseggingen / noch zegeningen / soo moeten
wy dan nootdruyckelyck een ander sacrificie hebben
't welck

't welck ten eersten alijt duerde; dit en kan van 't sa-
crifice des kruys niet gesept en worden: ten twee-
den een nieuw sacrifice; dit en kan niet gesept wor-
den van ghebeden of danckseggingen dat se nieuw
zijn: Ten derden een oprecht ende waerachtich sacri-
fice; dit en kan niet gheseyt worden van zegenin-
ghen of benedictien die eyghentlyck gheen sacrifici-
e en zijn. Soo en kan het gheen ander sacrifice
wesen als 't ghene 'twelcke Melchisedech verbeelde
met het offeren van broodt ende wijn: Dit en is
gheen ander sacrifice als ons sacrifice der Mis-
se; ons sacrifice der Misse is het nieuwe ende op-
recht sacrifice der nieuwe wet.

Dat het gheen ander sacrifice en kan wesen als
ghene Melchisedech verbeelde met het offeren van
broodt ende wijn / bewijse ick uyt den H Paulus:
Want soo haest en hadde hy niet gheseyt *cap. 7. v. 12.*
dat de veranderinghe des pfeisterdoms eene ver-
anderinghe der Wet mede bzinght / ofte hy seght
want daer naer *v. 15. en 17.* waer in dese veran-
deringhe des pfeisterdoms bestaet / te weten hier
is dat Christus opghestaen is inde plaerse van de
oude pfeister; zynde een pfeister nae de ghelijckenis-
sion van Melchisedech, daer naer herhaelt hy wederom
die twee-mael toe dese woorden: Ghy zijt pfeister in-
der eeuwicheyt naer de ordeninghe van Melchisedech.

Hier seght hy dzy verschapden dinghen / te weten /
dat Christus een pfeister is nae de ordeninghe van Mel-
chisedech. 2. Dat hy inder eeuwicheyt soo een pfe-
ster blijft. 3. Dat hy een pfeister is nae de ghelike-
nisse van Melchisedech: waer uyt soo klaar blyckt als
diz middach dat het heel pfeisterdom Christi / siet
op Melchisedech

Hier uyt maecke ick mijn stot-redenen om te be-
wijsen dat Paulus sprekende van 't sacrifice der nieu-
we wet / gheen ander en verstaet als 't gheue Mel-
chisedech verbeelde met het offeren van wijn ende
broodt.

Dit treck ick eerst uyt die woorden: Gy zijt pfe-
ster nae de ordeninghe van Melchisedech, ende argumen-
tere

tere albus : Ghelijck de ghene die inde oude wet
priesters waren nae de ordeninghe van Aaron, sa-
crificien moesten doen ghelijck Aaron, dat is / sa-
chren van beesten / soo moet Christus, aengesien dat
hy priester is nae de ordeninghe van Melchisedech,
sacrificie offeren op de wijze van Melchisedech : maer
men kan inde heele schriftur e niet bevinden dat Mel-
chisedech eensch ander sacrificie ghedaen heeft / als
van hzoodt ende wijn / ergo op de selve wijze moet
Christus oock een sacrificie doen ofte gedaen hebben.

Doch alsoo den H. Apostel niet alleen en seghe
dat Christus priester is nae de ordeninghe, maer oock
nae de ghelijckenisse van Melchisedech : dooz dit woop-
deken ghelijckenisse thoont hy dat het sacrificie van
Christus wel eenighe ghelijckenisse moet hebben met
het sacrificie van Melchisedech, te weten / aengaan-
de het hzoodt ende wijn / maer niet het selve zijn in
substantie / want 't ghene alleen eene ghelijckenisse
is van eenighe saecke / ende en is de saecke in sub-
stantie utet.

Doorders / alles gheschiedde / seghe den selven H.
Apostel 1. Cor. 10 11. aen de Joden tot eene figure
van het toekomende : verholgens ghelijck de bloe-
dige offerhanden van beesten eene figure wart van
het bloedigh sacrificie dat Christus eenmael moest
opdragen aen 't kruys / soo was het sacrificie van
Melchisedech, bestaende in hzoodt ende wijn / eene fi-
gure van 't sacrificie Christi dat inder eeuwicheyde
bueren moest / ghelijck dan Christus de figure van
de bloedige offerhanden der beesten / in sijn eygen
lichaem volbracht heeft dooz de vpsottinghe
van sijn eyghen bloedt / hier in ghelijck / dat hy
bloedt stoztede / daer in onghelijck / dat hy sijn ey-
ghen lichaem liet stachten / ende sijn eyghen bloedt
stoztede / alsoo moest hy oock / als priester nae de
ordeninghe van Melchisedech de figure vande of-
ferhande van Melchisedech volbrungen / dooz het ge-
bruycken van hzoodt ende wijn / zijnde dit nae de
ghelijckenisse van Melchisedech, maer hier in on-
ghelijck / dat hy niet hzoodt ende wijn in substantie /
maer

maer sijn eyghen lichaem ende sijn eyghen bloede
moest offeren onder de gedaente alleen van broodt
ende wijn. Dit en is niet anders als ons sacrificie
der misse / ergo ons sacrificie der misse is het ge-
de dat Christus / als priester nae de ordeninghe van
Melchisedech, moest volbrueghen en offeren: Maer
men kan inde heele schryfture niet vinden dat Chri-
stus opt eenich sacrificie ghedaen heeft nae de orde-
ninghe van Melchisedech, dan als hy in't leste avont-
mael broodt ende wijn nam / ende seyde: Dit is mijn
lichaem, die is mijn bloedt, ergo den H. Apostel Paulus
en kan van gheen ander sacrificie spreken / als hy
soo bichtwils herhaelt dat Christus een priester is nae de
ordeninghe van Melchisedech, dan van het sacrificie des
lichaems ende bloeds Christi onder de ghedaenten
van broodt / ende wijn.

Als praeme dit noch meer in deser boegen: ofte
Christus en heeft noyt sacrificie ghedaen nae de orde-
ninghe van Melchisedech, ofte hy heeft het ghedaen:
seggt ghy dat hy 't noyt ghedaen en heeft: soo heeft hy
alleen den ydele naem van priester geboert/
waer de daer: Maer Paulus seght dat alle opper-
priesters ghestelt worden om offerhande te doen /
Christus dan een warachtich priester ghestelt nae
de ordeninghe van Melchisedech, soo moet hy al-
reest sacrificie ghedaen hebben nae de ordeninghe
van Melchisedech: Seght ghy dat hy 't ghedaen heeft
inghinc van / hoe / waer / ofte wanneer: want die
engement blijft alcht vast: Is Christus een priester
nae de ordeninghe van Melchisedech, / hy moet met
Melchisedech over-een-komen in't Priesterschap / dat
is / in 't ghene dat eyghen was aen het Priesters-
schap van Melchisedech, maer niet en is 'er eyghen
aen dit Priesterschap als de forme van het sacrificie
die daer Christi lichaem ende bloedt geoffert worden
onder de ghedaenten van broodt ende wijn / ergo
hy moet het sacrificie zyn dat Christus geoffert heeft:
andersins hy en kan noch priester zyn / noch ghe-
noemt worden nae de ordeninghe van Melchisedech.
De Calvinisten hebben hier verseyghden uptbluch-
ten

ten / naemelijck den Dordrechtschen Bijbel in de be-
merckingen op het sevenste Capittel van den byfel tot
de Hebreuwen: Paulus segghen sy en maect gheen
gewach van 't Sacrifice van Melchisedech, soo woxt
dan qualijck hier by-ghebracht het offeren van
broodt ende wijn.

ick loochene de consequentie: Want Christus en
kan gheen Priester zijn sonder Sacrifice / om dat
alle opper-Priesters / ghelijck Paulus seght / moeten
Sacrifice doen / verbolghens dat Christus oock
nootsaekelijck set moest hebben dat hy soude offer-
ren: de reden is klaer / want Priester en Sacrifice zijn
correlativa, dat is / het een en kan sonder het ander
niet zijn: maer Paulus seght dat Christus Priester is
nae de ordeninghe van Melchisedech, soo moet hy dan
een Sacrifice hebben nae de ordeninghe van Mel-
chisedech, ergo al-hoe-wel Paulus met uytghebrychte
woorden gheen gewach maect van broodt ende
wijn 't welck Melchisedech soude gheoffert hebben /
ten volghet niet dat dit offeren van broodt ende wijn
qualijck by-ghebracht woxt / aenghesien dat nie-
mant machtigh en is eenigh ander Sacrifice aen
te wijfen 't ghene Melchisedech soude gheoffert heb-
ben als van broodt ende wijn.

Hier op seght den Dordrechtschen Bijbel: Paulus stelt
Melchisedech aleenlijck vooz / als eene figure Christi,
aentwysende eentghe zijne eyghenschappen / die hy
toont in Christo verbult te zijn. 1. seght den Apo-
stel: Ghelijck Melchisedech ghenoemt wiert een Co-
ninck der gherechtigheden / ende des byde / alsoo
oock Christus.

Antwoorde: Dat is waer: maer Coninck en Pri-
ster, zijn twee verscheyden ampten / soo en kan
Christus, vooz soo veel als hy een Coninck des byde
ende gherechtigheden was / niet zijn een Priester
nae de ordeninghe van Melchisedech.

Ten anderen / seght den Dordrechtschen Bijbel, Pau-
lus stelt Melchisedech vooz / als eene figure Christi,
om dat hy ghelijck als sonder beginnel en ende
was / alsoo de Schryftuere niet aen ghereckent en
geste

heeft tote zijn Vader en Moeder / ofte gheslachte
was / het welch in Christo verbult wort / want nae
de menschelike nature is hy sonder Vader / nae de
Godlike sonder Moeder / ende sonder gheslacht.

Antwoorde: Dit is mede al wel: maer hier upt
en hebben wy noch niet / hoe Christus een Priester is
nae de ordeninghe van Melchisedech: Want hier toe
moeten wy nootfaekelijck jet hebben in Christo dat
uytsp aen het Priesterschap van Melchisedech, en-
de niet alleen eyghen aen zijn gheslachte / alsoo het
gheslachte het Priesterschap niet en raecht: Jae / ghes-
lachte de Schyftuere niet aen en teekent de genealo-
gie van Melchisedech, alsoo en heeft-se niet aenghe-
kent de genealogie noch vā Job, noch van Elias, en
moete / die nochtang Priesters waren, soude men
tercom kunnen segghen dat Christus een Priester is
nae de ordeninghe van Job ofte Elias? ergo het Prie-
sterschap Christi nae de ordeninghe van Melchisedech,
ist op wat anders / als op het gheslachte van Mel-
chisedech.

Andere Calvinisten segghen boorders: Gelijck Mel-
chisedech, als Priester / Abraham heeft ghezeghent/
mit van hem ihenden ontfanghen / alsoo heeft
Christus het gheslachte van Abraham in alle gheloo-
vighen ghezeghent &c.

Antwoorde: Dit seggen van Melchisedech, ende
ontfanghen van ihenden / was oock ghemeen aen
het Priesterdom van de Leviten: Paulus nochtang/
recht vtdruckelijck / cap 7. v. 11. dat Christus gheen
Priester en is nae de ordeninghe van Levi, maer nae
de ordeninghe van Melchisedech, ergo het zeggenen
dat ontfanghen van ihenden / en is niet ghenoech
om te segghen dat Christus Priester is nae de orde-
ninghe van Melchisedech: Soo moeten wy dan in
Christo jet anders hebben 't ghene soo eyghen ghes-
lachte zy aen 't Priesterschap van Melchisedech, dat
jet aen niemant anders ghemeen zy / andersing en
van Christus niet eyghentlyck zijn noch ghenoeemt
worden een Priester nae de ordeninghe van Melchi-
sedech.

Ten lesten segghen de Calvinisten: Ghelijck Melchisedech aen niemant/aengaende zijn Priesterdom/ghesuccedeert is / ende oock nse mandt aen hem/alsoo en heeft Christus in zijn Priesterdom noch boozfaren / noch naefaten ghehad.

Antwoorde: Dit altemael en kan mede niet baeten om te segghen dat Christus een Priester is nae de ordeninghe van Melchisedech: Want Abel; die een Priester was / en heeft oock gheene boozfaten noch successors ghehad in zijn Priesterdom: daerom nochtang en kan men niet segghen dat Christus een Priester was nae de ordeninghe van Abel: Soo moet'er dan/ segghe ick noch eens / eenighe andere eeghenschap ende besonderhepde zijn/ waerom dat Christus pzeels gheseyt wort een Priester te zijn nae de ordeninghe van Melchisedech.

Wel aen dan ick maek mijn argument / à primis ad ultimum, ghelijck men spreekt in de scholen: Dat Christus een Coninck der gherechtghede ende des vrede gheuoemt wort ghelijck Melchisedech, dat by sonder beginsel en eynde is / ghelijck Paulus oock seght van Melchisedech, om dat zijn gheslachte in de Schrifsture niet aengheteeckent en staet dat Christus alle gheloobighen heeft ghezeghent / ghelijck Melchisedech aen Abrahâ heeft gedaen/dat Christus in zijn Priesterdom noch boozfaten/noch naefaten ghehad heeft ghelijck oock niet Melchisedech: dit altemael segghe ick / en kan gheensins baeten om te segghen dat Christus een Priester is nae de ordeninghe van Melchisedech. 1. Om dat alle dese dinghen het Wesen van 't Priesterdom selfs niet en raecten / maer zijn alseen daer van uytwendighe circumstantien. 2. om dat dese dinghen ghemeen zijn gheweest an andere Priesters / soo dat'er gheene besondere reden hierom en is dat Christus meer een Priester is ende gheuoemt worde nae de ordeninghe van Melchisedech, als nae de ordeninghe van andere Priesters by exempel / de Leviten, Abel, Job, Elias en andere: die de selbe qualiteyten hebben ghehad niet Melchisedech: Ergo soo moet'er nootdakeelijck eenighe an-

egghenschap ende besonderhepdt zyn waerom
 Christus meer een Priester is nae de ordeninghe
 van Melchisedech, als nae de ordeninghe van ande-
 re Priesters: Maer niemant en is machtigh eent-
 ghe andere egghenschap upt te binden als een be-
 sonder Sacrifice dat Christus moest offeren (alsoe
 segghen Wesen van 't Priesterdom / volghens
 segghen van Pauli, bestaet in Sacrificien t'offe-
 ren / ende Christus nootsackelijck set moest hebben
 dat hy sou offeren) Ergo op dat Christus een Prie-
 ster is nae de ordeninghe van Melchisedech, dit moet
 nootsackelijck in eenigh besonder Sacrifice bestaen.
 Dit Sacrifice en kan niet wesen 't ghene Christus
 eenmael geoffert af 't krups dooz zyn Bloet/
 want hier in was hy meer ghelijck aen Aaron, als
 van Melchisedech: daer-en-boven het Priesterdom
 nae de ordeninghe van Melchisedech moet als
 dueren / ende dat van het krups heeft opge-
 houden met eenen keer / alsoe Christus, ghelijck Pau-
 li seggt / nu niet meer lijden en kan: Dit Sacrifice
 en kan oock niet wesen van ghebeden of danck-
 segginghen / want het moest niet de nieuwe wet/
 want Sacrifice zyn / t welck van de ghebeden
 en danck segginghen niet gheseyt en kan worden /
 alsoe de offeranden van ghebeden en danck seggin-
 gen oock in de oude Wet gebrypckelijck waeren.
 Ergo op dat Christus een Priester is nae de ordeninghe
 van Melchisedech, 't moet nootsackelijck hier op
 komen / dat hy een Sacrifice offere nae de wijse
 van Melchisedech: Dit en kan gheen ander wesen /
 als het Sacrifice / niet van enkel broot ende wijn /
 want dit was alleen een voorbeeld van het toeko-
 mende / maer van zyn Lichaem en Bloet onder de
 waerden van broot ende wijn / op dat alsoe de st-
 rafe dooz de waerheyt van de sake selbe soude ver-
 richt worden.

Wy hebben nu upt de eygen reden vanden H. A-
 postel / vast gheset dat hy / segghende dat Christus
 een Priester is nae de ordeninghe van Melchisedech,
 nootsackelijck op eenigh Sacrifice moet sien: Wy
 hebben

hebben betwefen dat dit gheen ander kan zijn als het Sacrificie daer hzoodt ende wijn ghebruyck wort / nae de wijse ende ordeninghe van Melchisedech, ende gheoffert wort inder waerheyt 't ghene dooz hzoodt ende wijn afgeheelt wiert / dat is het Utschaem ende Bloedt Christi onder de ghedaenten van hzoot ende wijn. Nu moeten wy wat breder onder soeken dese woorzen Christus blijft Priester inder eeuwigheyt.

Op dese twee leste woorde inder eeuwigheyt maect ick dit argument: Inder eeuwigheyt, volghens de gewoonlyke maniere van spreken van David is ghentlijck te segghen eenen langhen tijdt / want als hy spreekt van eenen tijdt sonder eynde / dan ghebruyck hy die woorzen / in eeuwe der eeuwen, ofte in eeuwe ende voorders, daerom hebben oock de H. Vaders dooz dese woorzen / inder eeuwigheyt, seer wel verstaen / tot het eynde des Werelts: Wel aen dan Paulus en David seggen dat Christus Priester blijft tot het eynde des Werelts, inder hoeghen dat niemant tot dien tijdt toe aen hem in dit Priesterdom / ghelijck Paulus oock seght / sal succederen: Maer de ghene die Priester blijft tot het eynde des Werelts / moet nootfaekelijck tot dien tijdt / wat hebben om sacrificie te doen, want een Priester en kan sonder Sacrificie niet zijn / soo als wy Paulus hoben meermael hebben hooren spreken / ergo Christus moet nootfaekelijck een Sacrificie hebben en offeren tot het eynde des Werelts.

Dit wort bevesticht: De Sacrificien van de oude gheschreven Wet hebben soo lanck gheduert als de Wet duerde / als dese te niet wiert gedaen / segt Paulus, ende een ander Wet ingheboert / wiert inghemien een ander Sacrificie en Priesterdom ingheboert / ghelijck van de Sacrificien van de oude Wet soo lanck gheduert hebben als de Wet selve / alsoo moet het Sacrificie Christi vande nienwe Wet / soo lanck als dese Wet / dueren / maer dese sal dueren tot het eynde des Werelts / ergo het Sacrificie Christi moet mede dueren tot het eynde des Werelts.

Dooyberg: Dit Sacrifice en kan Christus self in
 persoon / alsoo hy zijne sichtbare teghentwoozdig-
 heit aen de menschen onttocken heeft / hier op
 te arbeiden niet offeren / soo moet hy van zijne Mi-
 nisters ofte vicarissen hebben door welckers han-
 den hy dit doet: Dese Ministers en mogen niet an-
 ders offeren als 't ghene Christus selbe gedaen heeft /
 ghelijck hy oock seide tot zijne Apostelen; Doet dat
 in mijne ghedachtenisse: Christus, ghelijck wy hoven
 in 't lanch ende bzeet hebben betwisen / en heeft nae
 de opdeninghe van Melchisedech, noyt eenigh ander
 Sacrifice gedaen als van zijn Utschaem en Bloet /
 onder de ghedaenten van broodt ende wijn; ergo
 alle Sacrifice moeten zijne Ministers doen
 in het eynde des Werelts / ghelijck-se oock in de
 Roomsche ende Griecckse Kercke altydt ghedaen
 hebben / ende noch daghelijcx doen.

Dit wozt mede tot eene toemate bevesticht upt
 de Roomsche ende Griecckse out-baders.

1. Eusebius Caesareensis lib 5. *Demonst. Evangel. cap. 5.* **T**
 is wonderlijck dinghen / seyt hy / hoe Christus
 nae wijse van Melchisedech, door zijne Ministers
 verought / 't gene het Prieesterdom onder de men-
 schen aengaet: Want ghelijck Melchisedech, met
 broodt ende wijn Sacrifice ghedaen heeft /
 alsoo heeft onsen Heere / ende daer naer de Prieester
 van hem ghekomen zijn / bedienende het Prie-
 esterlijck ampt / representeren onder alle de natiën /
 onder broodt en wijn de mysterien van dat Uts-
 chaem ende Saltgh-makende Bloedt.

2. Den H. Ambrosius, ofte eenen schryber van zij-
 nen tijt in *cap. 5. ad Hebr.* uptlegghende dese woorden:
 Ghy zijt Prieester nae de ordeninghe van Melchisedech, seght:
 't is seker dat de offeranden van beesten vergaen sijn, de
 welke waeren nae de ordeninghe van Aaron, maer dat de
 ordeninghe van Melchisedech blijft, de welke de heele we-
 reld door, in het bedienen der Sacramenten gheviert wort.

3. Den H. Augustinus lib 1. *contra advers. legis cap. 20.*
 opghende mede op dese woorden: Ghy zijt Prieester
 nae de ordeninghe van Melchisedech. Die dit lesen seynt

hy / weten wel wat Melchisedech te voorschijn ghebrocht heeft als hy Abraham zeghende : Sy sien nu sulck een Sacrificie opofferen aen Godt door de heele Werelt: Godt heeft ghesworen dat hy dit Priesterdom niet veranderen en sal, want hy heeft verandert het Priesterdom van Aaron.

4. Oecumenius in cap. 5. ad Hebr. Als Paulus, seyt hy / seght dat Christus, een Priester is inder eeuwigheyt, hy en heeft niet alleen ghesien, op het Sacrificie en offerande, die eenmael van Godt is gheoffert, maer oock op de Priesters van onse tijden, door de welke Christus offert ende geoffert wort, ende aen de welke hy de forme van dit Sacrificie ghegheven heeft.

5. Theophylactus in cap. 5. ad Hebr. Paulus, seyt hy / heeft gheseyt dat Christus Priester is nae de ordeninghe van Melchisedech om dat desen Sacrificie dede in broodt ende Wijn: hy heeft gheseyt dat hy een Priester is inder eeuwigheyt, om dat dese offerhande daghelijcx ende alijcx gheoffert wort door de Ministers Godts.

Hier hebt gy nu mijn argument / 't welck ick upt de Schrifte ghetrocken hebbe / van de outers berghs bevesticht / te weten / dat Christus hier op de aerden zijne Priesters ofte Ministers heeft dooy welckers handen hy het Sacrificie offert nae de wijse van Melchisedech: Laet ons nu dit noch booyder sien upt de woorden vande Schrifte.

Als na den H. Paulus in 't lanck en bzeer heeft ghesproken van 't Priesterdom Christi nae de ordeninghe van Melchisedech, beslyt hy alles op 't leste van zijne brieef met dese woorden: Wy hebbē eenen Altar van den welcken gheen macht en hebben te eten, die tabernakel dienen.

Hier zijn eenighe dinghen te bemercken. 1. dat die van 't oude Testament / mede deelden en aem van 't vleesch der beesten / als het gheene brandoffers en waren / 't welck van de Priesters wint gheoffert op den Altar / daerom seyt hy rechts te bozen / die spijzen en hebben hun niet konnen baten. Maer wy hebben / seyt hy / eenen Altar vanden welcken de Joden niet eren en moghen. 2. moet hier bemerckt worden / dat Paulus hier spreect van

den uytwendigen Altaer / want het Griex woord
 ἄλυσμα, is eeghentlijk te segghen eene
 uytwendighe plaerse daer men Sacrificie op of-

feret te min de Calvinisten, verstaen hier dooz / ee-
 n gheestelijken Altaer / te weten / Christus selbes
 dat wy op hem onse ghebeden ende danckseg-
 gingen aen Godt moeten offeren.

Ik roone dat dit niet en kan bestaen: Want Pau-
 l' stelt den Altaer van het nieuw testament tegen
 den Altaer van het oude / op den welken de hee-
 ren werden gheoffert: Hy stelt oock het eten van
 den Joden, teghen het eten van de gheloobighen / maer
 hy spreekt hy van eenen uytwendighen Altaer /
 dat van waerachtighe spijzen / ergo hier oock.

Op de selve manere bykans spreekt 1. Cor. 10.
 De Joden, seyt hy / die van de offerhanden
 waeren deelachtigh van den Altaer / maer
 de gheloobighen en konnen niet saemen deelach-
 tigh sijn van de tafel des Heeren / ende van de ta-
 fel der dupbelen: 't is seker dat den Apostel hier
 de tafel des Heeren verstaet den Altaer van
 den Joden, welken de gheloobighen het h. Sacrament
 vangen / ghelijck de Joden van hunne Altaren
 den bleesch van de gheofferde beesten / op dat
 deelachtigh souden sijn van 't Sacrificie / ergo
 de hooggaende plaerse verstaet hy oock den uyt-
 wendighen Altaer van 't nieuw Testament / van
 den welken de gheloobighen het bleesch Christi ont-
 vangen om oock deelachtigh te sijn van 't Sacristi-
 cie. Want hy spreekt ende redet op beyde de plaer-
 en ghelijckelijck.

Wt wort bevesticht uyt de woorden van Chri-
 stus, Math. 5. 23. Indien ghy, seyt hy / uwe gave offert op
 den Altaer, ende aldaer indachtigh wort dat uwen broeder
 vreeghen u heeft, laet daer uwe gave voor den Altaer, en-
 den ghet henen, versoent u eerst met uwen broeder.

De vreegh is / of Christus hier alleen spreekt tot
 den Joden ofte oock tot de Christenen? Den Dordrecht-
 schen Bijbel antwoort / dat dit oock moet verstaen wor-
 den

den vanden Godts-dienst des nieuwen testaments.

Hier uyt besuyp ick dan / dat'er in 't nieuwe Testament nootsaekelijck eenen uytwendighen Autaer wesen moet daer den Godts dienst ende offerhande op ghedaen wozt.

Ten volght niet / seght den Dordrechtchen Bijbel, want in 't nieuwe Testament en zijn gheene uytterlijcke Autaren / noch offerhanden.

Dit en is gheene reden gheben / maer 't is de kwestie selue: Ick roone dan uyt de eyghen woorden Christi dat'er in 't nieuwe Testament eenen uytterlijcken Autaer / ende hervolghens eene uytterlijcke offerhande moet wesen.

Christus seght tot de Chyristenen: Indien ghy uwe geyve offert op den Autaer: Ick vraghe wat hier dooz het offeren van dese gave verstaen wozt? Den Dordrechtchen Bijbel verstaet hier dooz den Godts-dienst doen: Maer ick vraghe wederom: Wat is dit dooz eenen Godts-dienst? Eenem uytwendighen / ofte inwendighen? seght ghy eenen uytwendighen? soo moet hy dan gheschieden op eenen uytwendighen Autaer / soo spreekt hier Christus dan van eenem uytwendighe gave ofte offerhande / ofte Godtsdienst die op eenen uytwendighen Autaer ghedaen wozt / soo moeten dan de Chyristenen eenen uytwendighen Autaer / ende hervolghens eene uytwendighe offerhande hebben: Seght ghy dat Christus hier spreekt van eenen inwendigen Godts-dienst? dit en kan gheenen anderen wesen als ghebeden of dancksegginghen? Nu roone ick wederom uyt de woorden Christi dat dit niet wesen en kan: Christus seght tot de ghene die jet niet hunnen broeder uytstraende hebben / gaet henen en laet uwe gave voor den Autaer: Hy en seght niet / schozst uwe gave op / ofte hout op van bidden / maer laet uwe gave daer dooz den Autaer / hoe kan semant zijne ghebeden laeten dooz den Autaer? soo en verstaet hy dan dooz dese gave ofte Godts-dienst gheene ghebeden / maer eenem uytterlijcke offerhande ofte gave die men kan laeten ligghe dooz eenen uytterlijcken Autaer.

Dit altemael maect ick nu mijn leste argu-
 ment: Christus woorden brengen nootsaekelijck me-
 de daer in 't nieuw Testament eenen ypterlijken
 Altaer moet wesen daer men ypterlijke gaben en
 offerhanden op offert: Paulus komt hier in ober-
 ten / segghende / wy hebben eenen Altaer, van den
 heiligen de gheloobighen eten / maer niet ghelijck
 de Joden: Desen Altaer en kan nergens anders toe-
 komen als tot het ghene daer Paulus van zijnen hee-
 ren hies dooz / tot de Hebreuwen ghesproken / hadde
 dat is / op het Priesterschap Christi nae de ordensinge
 van Melchisedech, de se ordensinge van Melchisedech, ofte
 van Priestendom en bestont eghentlijck niet / noch
 in zijnen zeghen die hy aen Abraham gaf / noch in de
 zynen die hy van hem ontfuck / want dat hadde
 Melchisedech ghemeen met de Leviten: Ten bestont
 noch niet in sekere ghebeden alleen ofte danckseg-
 gingen / want dit hadde hy ghemeen met alle an-
 dere menschen / 't en bestont niet in gheenen booz-
 ket of naesaet te hebben in 't Priesterschap / want
 hadde hy ghemeen met Abel en andere / ten lesten
 en bestont hier niet in dat men zijne genealogie
 enen vint in de Schrifsture: Daer en boven alle
 die dighen saemen ghenomen en raeken het We-
 sen des Priesters niet / maer zijn alleen ypt-
 endighe omstandigheden / alsoo alle Priesters tot
 een ander eynde geordent ofte gewijdt worden als
 om Sacrificie te doen / ofte ghelijck Paulus spreekt /
 gaben en offerhanden te offeren: Maer men kan in
 de greele Schrifsture niet vinden dat Melchisedech ee-
 nige andere offerhande gheoffert heeft als van
 broodt ende wijn / zijnde eene signere van 't ghene
 Christus moest doen nae de waerheydt der sake / ergo
 den Altaer daer Christus ende Paulus van sprekken / en
 kan nergens anders toe dienen als tot de of-
 ferhande nae de wijse van Melchisedech, daer in de
 waerheyt het Utschaem ende Bloedt Christi gheoffert
 worden onder de ghedaenten van broot ende wijn.
 Ick bekenne dat Paulus seght / dat Christus eenmael
 zijn Utschaem gheoffert heeft / ende dat het daer mede

uyt is: Maer Paulus spreekt hier vande bloedighe offerhande des kruys / die niet meer gheschieden en kan / om dat Christus niet meer lijden en kan / daerom/ seyt hy oock/en moet Christus niet genoemt worden een priester nae de ordeninghe van Aaron: Dies niet teghenstaende blijft hy priester in ewichheit nae de ordeninghe van Melchisedech: hy en kan nae dese ordeninghe niet altijd priester zyn/ ofte moet altijd naer de selve ordeninghe een sacrificie hebben / dit en kan / ghelijck wy tot noch toe bewesen hebben / gheen ander zyn als het onbloedighe sacrificie van 't lichaem ende bloet Christi onder de ghedaenten van broodt ende wijn / waer van het offer van Melchisedech in broodt ende wijn eene figure was / dit is ons H. Sacrificie der Misse ergo ons H. Sacrificie der Misse is het waerachtich Sacrificie der der nieuwe Wet.

II. DEEL.

Wort bewesen uyt Act. 13. dat de Apostelen Sacrificie hebben gedaen.

Dit hebbe ick ober rhyen sacren in 't lanck ende breedt gehandelt in mijn tractaet van de Ceremonien der Misse, sal het van hier kortelijck af legghen / alseen tot volmaecktheit van dese materie.

In de Handelinghe der Apostelen Cap. 13. v. 3. wordt ghesepdt vande Apostelen: Als sy den Heere dienden, seyde den H. Gheest &c. in 't latijn staer' er: Ministrantibus autem illis Domino. in 't Griex, *Αιτρωσαντες δε αυτου εν Κυρια*.

Bemerckt / dat dese woorden / Ministrare Domino vanden obersetter altijd ghenomen worden / boog Sacrificie doen, 'welcke wy in onse daytliche rate oock ghesedt hebben / den Heere diened: Het Griex *Αιτρωσαντες δε αυτου εν Κυρια* is oock eygentijck te segghen /

die doen, daerom heeft dit Erasmus Roterodamus soo
 overghefdr: Als sy Sacrificie deden, ende de Griecken
 noemen / ende hebben altijd hun sacrificie ghe-
 noemt *Λειτουργία*: wie kost ons beter de eyghen be-
 trekkinghe van dit woordken bysetten als de
 Griecken self?

So moeten wy dan sien wat booz een sacrificie
 d' Apostelen gedaen hebben.

Den Dordrechtschen Bijbel *Num. 3.* seght dat hier
 booz verstaen wordt den publijcken dienst van predica-
 tie oft van prophetie, met de publijcke ghebeden, ende de
 bedieninghen der Sacramenten.

Oen kan alle en kan bestaen niet de predicatie of
 prophetie, noch het bedienen der Sacramenten, want dit
 sijn diensten die niet eygentlyck aen den Heere /
 maer aen de menschen ghedaen worden: Nu / de
 schryftuere seght dat d' Apostelen niet aen de men-
 schen / maer aen den Heere dienst deden, ergo hier booz
 niet verstaen noch predicatie / noch pro-
 phetie / noch de bedieninghe der Sacramenten.

Maer staen dat *Λειτουργία* noyt inde schryftuere
 genomen en wordt noch booz preken / of prophete-
 ren / noch booz het bedienen der Sacramenten.

Hier booz en kunnen oock niet verstaen worden
 noch publijcke ghebeden, noch vasten, want de schryf-
 tuere maectt upduckelijck onderschept tusschen
 desen dienst / ende tusschen de ghebeden en vasten:
 want als sy gheseyt hadde dat de Apostelen dienst
 aen den Heere deden, voeght-se terstont daer by dat-se
 oock baden en vasteden, ergo booz desen dienst en ver-
 staet de schryftuere niet noch bidden noch vasten.

Spindelijck seght den Dordrechtschen Bijbel dat dit
 Grieckich woordken *Λειτουργία* meest beteeckent aller-
 ley publijken dienst doen / soo wort het *Rom. 23. 6.*
 overghe-eyghent aen wereltliche oversten / ende *Hebr.*
14. aen de Enghelen.

Maer het soo wesen / ten kan eben wel de Calvi-
 nisten niet baren / want aenghesien dat het op alle
 andere plaetsen bande schryftuere ghebruyckt wort
 booz sacrificie doen, ende dit oock van alle de Griec-
 ken

k6 Waerachtighe Offerhande

en altijd soo verstaen is gheweest / soo moet men noodtsakelijck segghen dat de eyghen ende oorspronckelijcke beteckeninghe van het woordēken *Λειτουργία*, is / Sacrificie doen, ende overfulck dat het op die twee boozgaende plaetsen onepghentelijck wort ghenomen.

Doch alsoo en kan 't niet ghenomen worden / als men seght dat de Apostelen dienst aenden Heere deden: Want sp en deden gheenen dienst noch vande Enghelen, noch van werelckche Oversten, soo wort dit woordēken hier genomen in sijne eyghen ende oorspronckelijcke beteckeninghe / dese en is geene andere / als / sacrificie doen, ergo wanneer de schryfuer dit woordēken *Λειτουργία* ghebruyck't om upt te drucken den dienst die de Apostelen deden / sp en kan hier dooz niet anders verstaen als sacrificie doen: Dit sacrificie en was noch preken, noch propheten, noch bedienen der Sacramenten, noch bidden, noch vasten, soo is het dan eentich ander sacrificie gheweest: Niemant in de werelt en is machtygh een ander sacrificie aen te wijzen / als dat sacrificie der Christenen / om met Augustinus te spreken / 't welck de heele werelt dooz word't gheoffert / dit en is gheen ander als het sacrificie van 't lichaem ende bloedt Christi, ergo als de schryfuer seyt dat de Apostelen sacrificie deden / sp en kan hier dooz gheen ander verstaen als het sacrificie van 't lichaem ende bloedt Christi, dit is onse Messe / soo blyck't het dan upt de schryfuer dat de Apostelen hebben Messe ghebaen.

III. DEEL.

Wordt uyt de reden bewesen dat de
Misse noodtsaeckelijck moet af-
komen vande Apostelen.

Deze mijne reden sal ick meest sonderen op de
historien: Ick segghe dan dat onse Misse/dat
het sacrificie van 't lichaem ende bloedt Christi
noodtsaekelijck moet af-komen van de Apostelen.

Dit bewijse ick aldus uyt den gront van alle
historien: Daer en is noyt van Christi tijden af /
tot onse toe/ eenighe bremde oft ketterische leerma-
ghe opghestaen / ofte men heeft datelijck daer ober
terseheden disputen ghehad/ concillen ghehou-
den om de selve te weder spreken / ofte men is inde
wapenen ghekomen om de selve met ghewelt sta-
te te houden van d'eene partije / oft uyt te roepen
van d'ander partije.

Maer op den tijt van dupsent saeren/ dat is tot
Berengarius, die eerst op quam naer dat'er dupsent
saeren verlopen waren/ en kan men noch in
Griekische noch Latijnsche historien vinden dat'er oyt
disputen zijn gheweest / of concillen ghehouden/ of
de wapenen aenghenomen ober het inboeren van
't sacrificie des lichaems ende bloeds Christi, die
nochtans de bremste leere schijnt te wesen van alle
ergo dit sacrificie en is niet ingheboert gheweest
nae de tijden van de Apostelen / soo moet het dan
van de Apostelen self af-komen.

Het eerste deel van dit argument sal blijcken uyt
de historien self.

De eerste ende hoognaemste ketterye die nae de
tijden van de Apostelen onstont in't jaer 145 was
die van Valentinus, de welke leerde dat Christus sijn
lichaem niet genomen en hadde uyt de H. Maget
ende

ende loochende de verrijfentisse des vleeschjs : Hier
uyt sijn daetelyck verscheyden secten ghesproten/
te weten Ophiten, Caianen, en Sethianen die van Ireneus,
Tertullianus, Epiphanius, Theodoretus, Clemens, Alexan-
drinus, ende andere van de onse Daders sijn weder-
lept gheweest.

In jaer daernaer volghden de ketterg Cerdo en
Marcion, die twee goben versterden / eenen goeden/
ende eenen quaeden: teghen Marcion stelden sich dae-
telijck in den Oosten, de Discipelen van den H. Joan-
nes Evangelist, ende overtuyghden hem van ketterije:
teghen beyde stelden sich in den Westen, de boozse-
de Daders van my nu bermelt / behalben Origenes,
Eusebius, en andere.

In 't jaer 173. quam te boozschijn den ketter Mon-
tanus, die leerde onder andere dat'er maer eenen
persoon en was in de H. Opbyggheyt / maer
wiert datelijck met zijne Discipelen afgheweden
van de ghemeeenschap der H. Kercke / ghelijck Euse-
bius ende Tertullianus ghetuyghen.

Och soo daer noch andere verscheyden ghezoe-
fels uyt dese byle modders op vijf jaeren tijt waer-
ren ghesproten / heeft-se den H. Ireneus allegaer sae-
men met een treffijck boeck beroepen op de overte-
beringhen die in de Roomsche Kercke altydt onge-
schonden waeren bewaert gheweest 2002 de Pau-
sen van Roomen.

Alsoo wiert den ketter Artemon in 't jaer 196. looc-
henende de godlijckheyt Christi wederlept van de
gheleerste mannen van zijnen tijt/die van Eusebius
opgherelt wozden.

Praxeas, die kortg daernaer op hem volghde / lee-
rende / dat Godt den Vader booz ons hadde ghesel-
den ende ghestroven was / wiert van den Paus Vi-
ktor de derde verdoemt.

In 't jaer 214. vernieuwde eenen sekeren Proclus
de ketterij van Montanus, maer wiert eerst in een dis-
put overtwonnen van Cajus een seer gheleert man/
ende terstont daernaer verdoemt in verscheyden
Synoden.

In 't jaer 229. wiert teghen Berillus, die geen ghesant gheboelen en hadde van de godhejkheyt Christi, een Synode van Bisschoppen in Arabien ghehouden, daer hy als ketter verbloecht wiert.

Twee jaeren daernaet wiert Origenes om zijne dwalingen van de Oosterse Kercken verdoemt.

Wat disputen ende Concilien dat'er zijn ghehouden gheweest als den ketter Novatus begoft te leeren dat men de ghene die nae den doop in sonde waren gheballen/noyt en moest ontfangen tot penitents/van men sien by alle de Histozij-schrybers.

In 't jaer 257. waerend'er eenige die leerden dat men in 't Sacrifice niet anders en moest ghebruyken en consacreran als water sonder eenigen wijne dese zijn daetelyck van den H. Cyprianus bestreden gheweest.

Tegen Cyprianus selve/als hy begoft te leeren dat men de ghene die vut de ketterpe bekeert warden/andermael doopen moest/werden terstont verseyden Concilien ghehouden.

Soo haest als den duplen ketter Manes zijn hooft op te steken/hebben hem de booznaemste kerkelike Bisschoppen met woorden ende schriften verdeden/ende de heydense ketsers selve hebben teghen hun placaten upghegheben.

Tegen de Hieraciten die leerden dat de ziele alleen/ende niet het lichaem soude verrijzen/ende meer andere dwalinghen teghen de H. Ophuldigheyt/heeft terstont in 't beginael gestelt den H. Macarius met syne Muntsken.

Waer te lanck te herhaelen wat wyerheden de Donatisten komende in de wapenen om hare Secten vooz te staen/upghewerckt hebben/ende hoe menighe pennien van de gheleerste mannen teghen hem zijn ghescherpt gheweest.

De heele werelt stont in roere soo haest als de Arianen begosten hun benijn vut te stropen tegen den vreden persoon van de H. Ophuldigheyt die sy minder seiden te wesen als den Vader.

Op den selven stont dat de ketterg Eustachius ende Eutacius

Eutactus hzemde ende ongerijnde leerlinghen inboerden/ wierden de selve verdoemt in 't Concille van Gangres, zijnde het jaer 319

Gaet soo boozt tot het jaer dupsent/leest alle d'histoerij-schrybers/gp sult bevinden dat'er tot dien tijt toe noyt disputen/noch Concilien en zijn gehouden gheweest in eenigh gheweste des werelts ober het Sacrifice des Lichaems ende Bloedts Christi, noyt jemant die daer ober in de wapenen is ghekomen/ om dit Sacrifice af te breken/noyt hoeken gescheben om het selve te bestrijden/ behalven van eenen Joannes Scotus, eenighe jaren te vozen die van niemant ghevolgt wiert.

Inden jemant my seght dat dit niet wonder en is/ alsoo dit Sacrifice op al dien tijt noch niet bekend en was.

Ich toone contrarie. Luther alleen waer ghenoch om dit te bewijzen/want soo spreekt hy *lib. de cap. Babylon. cap. 1* Deurgaens gheloof-men dat de Misse een Sacrifice is, 't welck aen Godt wort geoffert, dit wort bevesticht door de spreuke van de HH. Vaders, door soo vele exempelen, ende door een ghebruyck 't welck ghestadelijk door de werelt is onderhouden gheweest.

'T is eene groote sake, seght hy noch boozderghe wederstaen aen eene gewoonte van soo vele eeuwen, aen het gevoelen van soo menighe menschen, ende aen de autoriteyt van soo groote mannen. Die getugghenisse van Luther alleen waer ghenoech/ten waer saeken dat selve twillde overtuyngen dooz de HH. Vaders selve die op beschreyden eeuwen geleest hebben booz het jaer dupsent.

1. Den H. Ambrosius in *Psal. 38*. Christus, seyt hy/ hecht voor ons sijn bloedt opgheoffert, laet ons wy Priesters oem navolghen ende Sacrifice offeren voor het volck: Christus wort hier op de aerde gheoffert als sijn Lichaem gheoffert wort.

2. Den H. Hieronymus *Ep. 146. ad Damas*. Den Saligh-maker selve wort tot een Sacrifice gheoffert, welckers vicede ende bloedt wy daeghelijcx eten en drincken.

3. Den H. Augustinus *de anim. & ejus orig lib. 1. cap. 11*

en wort gheensins toegelaten dat-men het Sacrificie des Lichaems ende Bloedts Christi sal offeren voor de gheue die noch niet ghedoopt en sijn.

Item *Lib. 22 de Civit. cap. 8.* Daer is/ sept hy/semant niet ten huys ghegaen daer gheesten regneerden/ heeft daer geoffert het Sacrificie des Lichaems Christi.

4. *Paschalius Corbeienlis de corp. & sang. dom.* Het Vleesch ende Bloedt Christi wort daghelijck op den Autaer tot een Sacrificie gheoffert.

5. *Den H. Cyrillus Hierosol. Cathec. Mylag. 5.* Wy offerē Christum die voor onse sonden ghedoodt is.

6. *Den H. Chrysofostomus Hom. 4. in 2. ad Ephes.* Het Lichaem des Heeren 't welck aen 't Kruys gheslaghen, ende met ghehels doorboort is gheweest, wort tot een Sacrificie gheoffert.

Soo spreken deurgaens de Heplighe Vaders & Grieksche ende Latijnsche die vooz 't jaer dupsent gheest hebben: heeft-men wel opt of hy de Grieken, of de Latijnsche, op die tijden/hier ober disputen ghehoort/ of boeken gheschreven/ of Concilien ghehouden/ of de wapenen gheboort? noyt. De Sectarisen sijn niet machtigh eenen Historij-schryber by te sijn die contrarie gherupghe. Hoe en is'er op al die tijt niemant te binden gheweest die sich heeft verpocht of tegengesprokē als-men de eerste Auteurs begoste te maeken? als-men de Priesters in die tijt mis-ghewaet eerst sach komen aenden Autaer? dat waeren immers byemde saeken indien dit te worden niet gheweest was.

Hier opt maeck ich nu mijn besuyt: Noyt en is' er nae de tijden van de Apostelen eenighe nieuwe byemde leere ingevoert / ofte sy heeft datelijck hare bestrijders ghehad/ 't zy met schriften/woozten/ disputen / Concilien &c. Maer wat kander verstand wesen vooz de ghene die noyt sulcx sonden ghehoort hebben als dat-men het waerachtigh Lichaem ende Bloet Christi tot een Sacrificie moet offeren / nochtans dese leere en heeft op dupsent jaeren gheene bestrijders ghehad noch niemant en wort van eenighe disputen / concilien &c. hier ober ghe-

ghehouden te spreken ergo die leere/en dat Sacrifice en kan niet ingheboert zijn nae de tijden van de Apostelen / soo moet het dan afkomen van de Apostelen self: D'Apostelen en kosten dit van niemant anders hebben als van Christo, ergo 't is Christus selve/die het Sacrifice van zyn eyghen Lichaem en Bloedt/'t welck wy noch hedens daeghs/ ende daghelijcx / de heele werelt dooz / offeren / ingheselt heeft.

Ick sluyte / ende ghelijck den H. Eligius Bisschop van Noyon ober dupsent saeren *Hom. 8.* gesept heeft: Door het Sacrament des Lichaems Christi, is de werelt aen Christo onderworpen gheweest: alsoo segghe ick: Dooz het Sacrifice van 't Lichaem ende Bloedt Christi, dat is/ dooz de H. Misse/ worden alle de Sectarisen obrugght / ende obrwonnen.

FINIS.

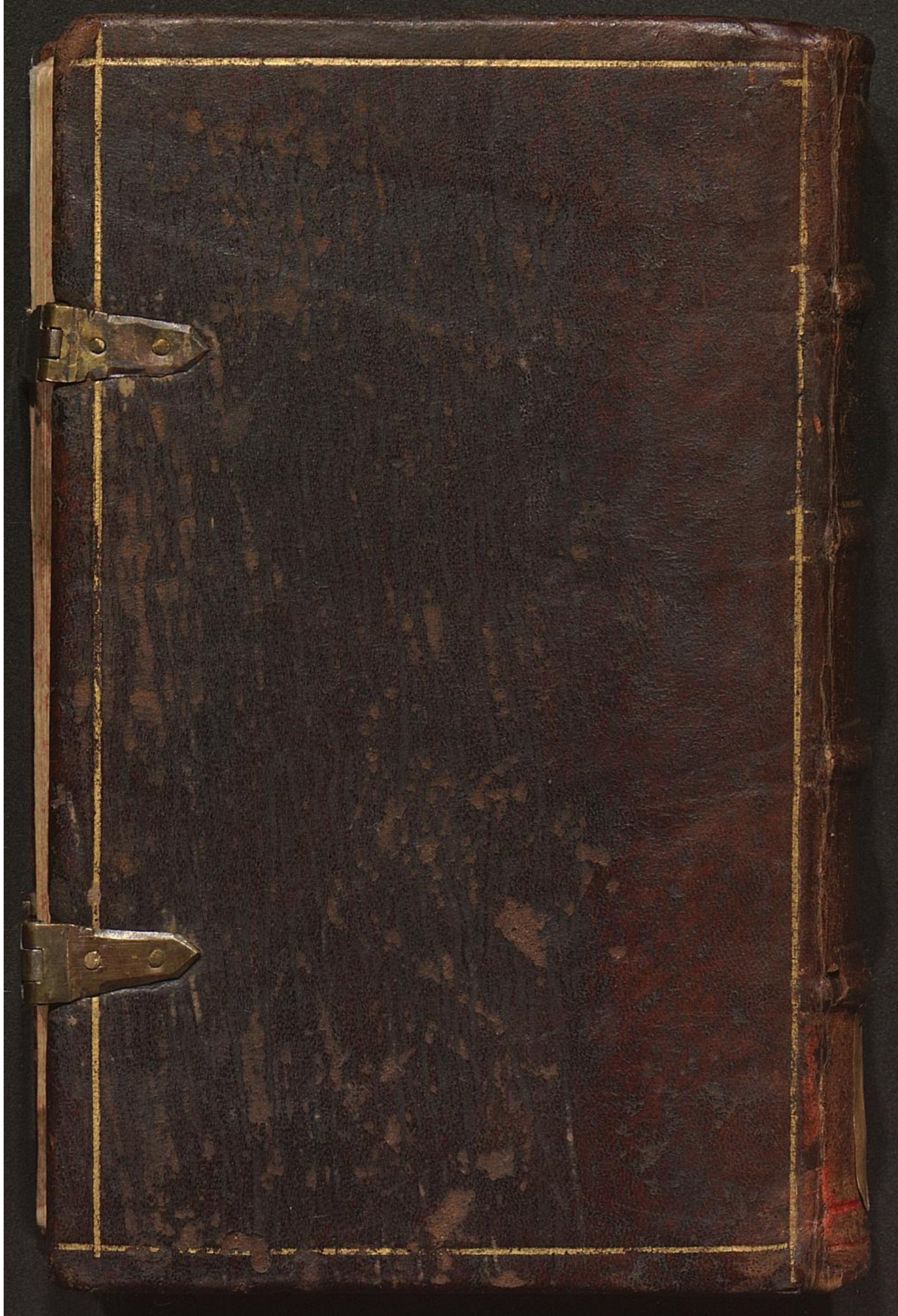

CONTROVER
HAZART
PART. 5.

Th

6194